

Pedagogiskt funktionsprogram

Konceptförskola Tyresö

2021-02-24

Barn- och utbildningsförvaltningen

tyresö kommun

Innehållsförteckning

1	Pedagogiskt funktionsprogram	5
1.1	Bakgrund.....	5
1.2	Syftet med ett pedagogiskt funktionsprogram	5
1.3	Förberedelse och inspiration.....	6
1.4	Planering och långsiktighet.....	6
1.5	Samarbeten	7
1.6	Byggnaden	7
1.7	Säkerhet i förskolan.....	8
1.8	Exteriör	9
1.9	Interiör	10
1.10	Förskolans utformande och möjligheter.....	11
1.11	Organisation	12
1.12	Effektivitet och barnets bästa	13
1.13	Personal.....	13
1.14	Trappor	14
1.15	Hiss	14
2	Rummens olika förutsättningar och möjligheter	15
2.1	Groventré	15
2.2	Kapprummet.....	15
2.3	Hall.....	15
2.4	Ateljé.....	16
2.5	Basrum	16
2.6	Basrum 1	16
2.7	Basrum 2	17
2.8	Skötrum.....	17
2.9	Grupprum.....	17
2.10	Vrå	17
2.11	Innergård.....	17
2.12	Matsal	17
2.13	Kök och varumottagning	18
2.14	Entré från angöringssidan	18

2.15	Personalutrymmen.....	18
2.16	Förråd.....	19
2.17	Teknikutrymmen	19
2.18	Vagnsförråd	19
2.19	Gården.....	19
3	Viktiga pedagogiska ställningstaganden.....	20
4	Hur Tyresös första konceptförskola fick sitt namn – Vattenhjulet	21
5	Lokalprogram.....	22
5.1	Kapacitet.....	22
5.1.1	Entré.....	22
5.1.2	Ateljé	22
5.1.3	Två-grupp.....	22
5.1.4	Grupp.....	22
5.1.5	Matsal/ateljé.....	22
5.1.6	Tillagningskök.....	23
5.1.7	Personal/gemensam	23
5.1.8	Ute	23
5.1.9	Ytor i föreslagen byggnad	24
5.1.10	Yta	24
6	Underlag till det pedagogiska funktionsprogrammet.....	25
7	Referenser.....	26

1 Pedagogiskt funktionsprogram

1.1 Bakgrund

Tyresö kommun är en kommun som ständigt expanderar, nya bostadsområden byggs och efterfrågan om förskoleplatser ökar kontinuerligt. För att möta framtidens behov och efterfrågan har kommunen valt att arbeta fram ett flexibelt koncept på en förskolebyggnad och utemiljö som kan användas även i uppförandet av fler framtida förskolor. Förskolan på Akvarievägen är Tyresös första konceptförskola. Den nya förskolan står i framkant när det gäller nytänkandet av förskolors utformande i kommunen, en förskola för var och en, en förskola för framtiden.

Forskning visar att barngruppernas storlek har betydelse för barns utveckling och lärande, därför är förskolan utformad för att gå helt i linje med forskning och Skolverkets rekommendationer om mindre barngrupper. För barn som är 1-3 år är riktmärket för barngruppers storlek 6-12 barn. För barn som är 4-5 år är riktmärket 9-15 barn. Förskolan är dimensionerad för att kunna ta emot mellan 144-180 barn.

De pedagogiska miljöerna inne och ute utmanar det traditionella avdelningstänket i förskola och skapar förutsättningar för en ny pedagogik att ta form, här arbetar vi i team. Teamen möjliggör för pedagogerna och barnen att arbeta i mindre grupper under större delen av dagen. Att tänka nytt i förskolan går helt i linje med hur forskningen förutspår framtidens behov av barnomsorg i relation till tillgången på arbetskraft. Vi behöver hitta nya innovativa lösningar, lösningar som med stöd av en nytänkande arkitektur kan understödjas och möjliggöra för förskolorna att hålla en hög kvalitet med fokus på sitt uppdrag som vilar på en vetenskaplig grund.

1.2 Syftet med ett pedagogiskt funktionsprogram

Det pedagogiska funktionsprogrammet fungerar som ett styrdokument och ett underlag för kommunikation mellan de människor som berörs vid utformandet av förskolan; vid beställning, planering, utformning, upphandling och uppförande av lokaler ämnade för förskolans verksamhet. Det ska underlätta förståelsen av konceptförskolans funktioner och de idéer och visioner som ligger till grund för ett flexibelt koncept som är tänkt att kunna användas på fler platser i kommunen i framtiden.

Funktionsprogrammet kommunicerar värden, funktioner och målsättning med den verksamhet som bedrivs på förskolan, det ska förklara och förtydliga förskolans intentioner och grundförutsättningar och ge möjligheter att forma förskolan på olika sätt inom en yttre ram.

Funktionsprogrammet kommer att fungera som introduktion och diskussionsunderlag vid rekrytering och samarbete med andra aktörer, samt i den interna utvecklingen. Det utgör ett stöd för ökad likvärdighet när det gäller kvalitet, flexibilitet och användbarhet. Funktionsprogrammet ska säkerställa att barnfokus tillsammans med en god arbetsmiljö för barn och pedagoger prioriteras i uppförandet av nya förskolor av samma koncept. Ett stöd i att tänka nytt i utformandet av framtidens förskolor.

1.3 Förberedelse och inspiration

I förberedelsearbetet har olika förskolor och verksamheter med ett utforskande arbetssätt besökts och inspiration och lärdomar har tagits av såväl befintliga förskolor i kommunen som nybyggnationer i andra kommuner. Även studier, forskning och riktlinjer som speglar och förstärker de pedagogiska ställningstagandena ligger till grund för uppförandet av det koncept som tagits fram.

1.4 Planering och långsiktighet

Tyresö kommun har i ett första skede planerat för uppförande av en förskola. Denna förskola är tänkt som pilotförskola för konceptförskolor i kommunen, som analyseras och vid behov kan anpassas och finjusteras för framtida uppföranden.

Förskolan på Akvarievägen påbörjades våren 2020 och stod klar sensommaren 2021 och är den förskola som detta program i första hand fokuserar på. Under hela planeringsprocessen har det varit viktigt att se till helheten och hitta ett koncept som kan komma att passa in även i framtida uppföranden av förskolor, ett hållbart koncept med barnens lärande i fokus. Inför kommande uppbyggnader av förskolor i samma koncept är det viktigt att dra lärdom av de första så kallade pilotförskolorna för att skapa än bättre förskolor för framtidens barn.

Tomterna där nya förskolor kan komma att byggas ser olika ut och har olika förutsättningar. Förskolorna byggs i två våningar för att ge utemiljön så stort utrymme som möjligt, formen på byggnaden kan komma att ändras något vid för att anpassas efter rådande tomt. Tyresö består av natursköna områden med naturen nära inpå och det har varit viktigt att ta fasta vid i planeringsarbetet och uppförandet av nya förskolor till framtidens barn.

PRESSMEDDELANDE FRÅN
SKOLVERKET 2016-02-12

***Nya riktmärken ska bidra till mindre
barngrupper***

För barn mellan ett och tre år är riktmärket för barngruppers storlek sex till tolv barn. För barn mellan fyra och fem år är riktmärket nio till femton barn. Skolverkets nya riktmärken för barngrupper ska tillsammans med nytt stödmaterial bidra till att kommuner och fristående förskolor kan skapa en bra förskola för barnen.

Förslaget till konceptförskolan som funktionsprogrammet beskriver och som Tyresö kommun arbetat fram uppstår en nära kvadratisk yta på tomten. Om tomtens förhållanden så kräver finns möjlighet att räta ut den U-formade byggnaden till en L-form. Likaså kan man vinkla upp U:et en aning för att släppa in mer ljus till innergården. I en sluttningstomt kan man tänka sig att ena bottenvåningens flyglar utgår. Antalet barn minskar då till max 120. Byggnadens flexibilitet möter våra krav och möjliggör för oss att med små justeringar använda vårt koncept på tomter med olika förutsättningar.

1.5 Samarbeten

Bygget uppförs på uppdrag av Barn- och utbildningsförvaltningen i Tyresö kommun. Kommunens första konceptförskola på Akvarievägen i Tyresö stod klar sensommaren 2021.

Barn- och utbildningsförvaltningen har varit med sedan dag ett i planeringsarbetet av kommunens första konceptförskola. Även pedagoger från kommunens förskolor har funnit med i arbetet och benämns i detta dokument som referensgrupp pedagoger. I nära dialog med alla aktörer har verksamhetens perspektiv lyfts fram och lyssnats på. I en process får man alltid kompromissa men förståelse har funnits vilket gjort att pedagogiken alltid varit närvarande under processen.

1.6 Byggnaden

Förskolan är byggd i två våningsplan och antar en U-form. Att bygga förskolan i två våningar ökar möjligheten att skapa stora ytor för barnens utevistelse där barnen ska ges möjlighet att röra sig, springa, upptäcka och hitta egna vrår. Förskolekonceptet är planerat för att kunna lägga stor vikt vid vad som är bra och unikt med Tyresö kommun i helhet för att bibehålla kommunens styrkor och utvecklas för framtiden. Viktiga aspekter som tagits tillvara på är:

- Närhet till natur
- Stor tomt och utemiljö för barnen
- Hållbara förskolor - socialt, ekonomiskt och ekologiskt
- Ett nära pedagogiskt ledarskap
- Mindre barngrupper
- En säker förskola

Förskolans uppbyggnad baseras på Skolverkets rekommendationer om mindre barngrupper med en storlek på 6-15 barn. Två grupper arbetar i nära anslutning och sammanbinds med ett gemensamt skötrum med toaletter och en gemensam hall som förmedlande mellanrum. Sammantagna bildar fyra grupper ett team. Teamet får en gemensam entré med groventré och kapprum. Sammanlagt får förskolan tre entréer för barnen, ett lagom antal i förhållande

till antalet barn. Teamet får ett gemensamt större rum, en ateljé tillika ett rum för öppning och stängning, centralt placerad mellan enheterna.

Förskolan har två matsalar och ett tillagningskök. Matsalarna ska i möjligaste mån kunna användas även för andra ändamål än att äta i, exempelvis för storsamlingar, som rörelse-ateljé, personalmöten, fortbildning osv. Matsalarna är förskolans största rum och placeras centralt som hjärtat i förskolan. Matsalen skulle även kunna hyras ut till medborgare för andra ändamål, såsom föreläsningar eller andra event.

I sitt grundutförande har förskolan en U-form där teknikutrymmen, storkök och personalytor finns i den ena flygelns bottenplan. Barngrupperna är placerade i den andra flygeln samt på plan två. Entréer för barngrupperna finns på både bottenplan och på plan två. Innergården som bildas ger möjlighet för sovstund utomhus med väderskydd från entrébalkongerna. Att förlägga barnen vila är ett hälsofrämjande ställningstagande.

1.7 Säkerhet i förskolan

Framtidens förskolor ska vara säkra, rymliga, ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade. Lokalerna är öppna med rena siktlinjer för god överblick. Lokalernas utformning ökar säkerheten för barn och pedagoger då de rena siktlinjerna ger en god överblick samt en enkel kommunikation mellan grupperna om behov av samarbete eller stöd uppstår. Barngrupperna/Teamen är placerade i den ena flygeln samt på plan två i den andra. Förskolan har försetts med tre entréer för barn och vårdnadshavare, en entré för respektive team. Samtliga entréer är förlagda med ingång från förskolans innegård för god överblick och ökad trygghet. Genom att placera samtliga entréer in mot innergården ökar tryggheten då alla som kommer in i byggnaden passerar en välbevakad yta som innegården med fönster från samtliga team och personalutrymmen.

Förskolan är rustad för att kunna möta olika former av kriser. För att säkerställa att en säker inrymning eller utrymning ska kunna göras är lokalerna planerade så att det finns säkra lösningar för samtliga kristillfällen.

Konstruktioner såsom trappor är konstruerade för att understödja barns självständighet med stöd av vuxen och samtidigt minska risk för fallolyckor och arbetsskador. Byggnaden är försedd med hiss för att tillgänglighetsanpassa för personer att ta sig mellan våningsplanen om trapporna skulle utgöra ett hinder.

I och med att förskolan är försedd med rum som skapar möjlighet till uppdelning större delen av dagen så kan även smitta förhindras då antal möten under en dag kan begränsas.

Förskolan är utrustad med modern teknologi, för att möta både säkerhets och framtidsbehov. Läget för förskolan ger förutsättningar för en sansad trafiksituation kring förskolan med tillgänglighetsanpassning. Leveranser till förskolan sker på förskolans yttersida för att öka säkerheten där barnen vistas. För vårdnadshavarnas bekvämlighet skapas utrymme för barnvagnsförråd.

Förskolans gård är indelad i olika zoner och möjliggör för uppdelning av barnen samt god översikt för pedagogerna. Odlingar och växter på förskolans gård är valda för att undvika alla former av giftiga och allergiframkallande växter och träd för att bibehålla en säker förskola. Material och lekredskap uppfyller samtliga säkerhetskrav som råder. Uppvuxna träd för rumsskapande, naturligt lekmaterial och solskydd är välkomna på förskolans gård. Buskar som avgränsar barnens vy, men som möjliggör pedagogernas översikt över barnen, är fördelaktigt.

En vattenutkastare med avtagbar standardnyckel på fasaden mot förskolans gård – för bevattning av växtlighet, vattenlek och kreativt skapande. Vattnet är via det integrerade larmet avstängningsbart. Gården är planerad så att det finns fungerande avrinning via brunnar eller gräsytor på gården som helhet för att förebygga risk för större vattenansamlingar.

Förskolan har trä som genomgående material. Trä även interiört ger ett lugn åt byggnaden och en förståelse för dess uppbyggnad och konstruktion. Trä är dessutom oömt och tål att åldras och ett visst slitage kan ske utan att se dåligt ut; ett tillåtande material. Samtliga inköp som görs till förskolan sker i enlighet med kommunens handlingsplan för en kemikaliesmart förskola.

1.8 Exteriör

Förskolan byggs med en stomme av KL-trä, därtill är en stor del av ytskikten trä och fasaden byggs upp av en träpanel som med tiden får gråna. Byggnaden kommer att uppföras i två plan samt ett fläktrum på taket.

Detaljer och synliga konstruktioner i trä ger både gården och förskolan som helhet en småskalighet och en begriplighet. Träet ger en fin detaljering som fungerar även på nära håll och ger den relativt stora byggnaden en vänlig framtoning. Med en stomme av KL-trä får man en klimatsmart byggnad och en torr och snabb byggprocess. Gestaltningen strävar efter att ge byggnaden ett lätt uttryck.

Byggnadens träkonstruktion för tankarna till de klassiska byggklossarna "Kapla" som består av likformade trästavar. Klossarna bygger på att barnet genom sin fantasi kan skapa i princip vad som helst av dessa enkla former. En pedagogisk och kreativ lek, just så som man tänker kring det kompetenta barnet i förskolan.

1.9 Interiör

Inredningskonceptet tar sin grund utifrån en syn på barnet som kompetent och nyfiken, där utforskande och inflytande är viktiga komponenter. Byggnaden utformas så att barnen ges olika val utifrån sina förutsättningar. Lokalerna är utformade så att barnen kan mötas i mindre grupper där dokumentation och reflektion ges stora utrymmen. Det finns gått om utrymme för barnens alster och möten mellan barn och material. För att pedagogiken och verksamheten ska fungera på bästa sätt är miljöns utformning oerhört viktig. Där kommer material och färger naturligt in i bilden. Färgerna ska användas på ett sätt så att de förstärker och hjälper de aktiviteter som är planerade till de olika rummen.

”Bra med lugna naturfärger – ger lugn i barngruppen ”

”Färger bör vara ljusa så att barnens arbete kommer få fokus och synas”

Referensgrupp pedagoger

Precis som i naturen är det inte starka iögonfallande kulörer överallt. Snarare står vissa saker ut i kontrast mot naturens jämna grönska eller berghällarnas gråa färg. Maskrosor, äpplen, fjärilar är exempel på sådant som sticker ut i kontrast mot naturens neutrala kulörer. Precis så är tanken gestaltningskonceptet i förskolan, att väl valda färger får fungera som accenter mot träslaget som är dominerande i arkitekturen. Färgforskaren Karl Rydberg menar också att det är just en färgglad balans som vi mår bäst av – hjärnan blir stimulerad och håller sig pigg. Trä även interiört ger ett lugn åt byggnaden och en förståelse för dess uppbyggnad och konstruktion.

Förskolans lokaler är försedda med material och inredning som skapar olika förutsättningar och stöttar det flexibla tänket som genomsyrar huset. Allt är noga genomtänkt med bland annat anslagstavlor med magnetisk grå laminat som även kan användas att skriva på. Fönsterbrädorna kan användas till att sitta i och samtal, läsa, eller bara vara i, textilier och kuddar ger en inbjudande känsla.

Generösa fönsterytor med låga bröstningar i barnens nivå, att sitta eller klättra i, ger fin kontakt med utsidan. Snarare än ett montage av produkter, präglas interiören av naturliga material med en pedagogisk potential.

Möblerna är ljuddämpande och möjliggör för olika nivåer och skapar tillgänglighet för såväl barn som vuxna. Inredningen och grundförutsättningarna är noga genomtänkta för att skapa en likvärdighet mellan alla arbetsteam och skapa förutsättningar för alla barn att bli sitt bästa jag. Den interiör som präglar förskolan ligger till grund och utgör den yttre ramen som givetvis kommer att präglas av de barn och relationer som blir till i respektive miljö.

Allmänbelysning, punktbelysning och dagsljus ska komplettera varandra för att uppnå en mjuk ljussättning. Det är viktigt med god genomlysning av lokalerna. Belysningen ska understödja iscensättandet av undervisningstillfällen och locka till lek och lärande. Samtliga rum är försedda med dimmer för att kunna reglera belysningen efter behov och efterfrågan. Det finns även punktbelysning som förstärker platser och belyser barnens alster på väggar och hyllor.

1.10 Förskolans utformande och möjligheter

I Skollagen (2010:800) framgår det att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg, vilket den nya förskolan erbjuder förutsättningar för. Konceptförskolans miljöer är planerade i zoner där varje rum ska innehålla en valbarhet mellan lek, skapande, utforskande aktivitet och lugn aktivitet. Vi skapar förutsättningar för barnen att vara medskapare av sitt eget lärande och vara delaktiga i iscensättandet av den pedagogiska miljön. Varje rum ska bjuda in till utforskande där alla barn kan delta på lika villkor utifrån sina förutsättningar.

Rummet ska spegla respekt en respekt för barnets utveckling, det är barnets arbetsplats och läroplats, det ska vara självständiggörande och utvecklingsskapande och spegla en människosyn där barnet kan känns sig kompetent.

Linder, 2016

Vi strävar efter att iscensätta lärmiljöer som erbjuder mångfald, tydlighet och tillgänglighet, barnens åsikter tas tillvara i utbildningen och barnen ska få möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån sina egna förutsättningar. Den pedagogiska miljön är planerad för att barnen ska utveckla tilltro till sin egen förmåga, bli delaktiga och utöva inflytande över utbildningen. Förskolan är barnens läroplats och ska spegla en människosyn där barnet kan känna sig kompetent. All fast inredning är väl genomtänkt för att stötta barnet i att göra egna val och stimulera till ett utforskande arbetssätt. Materialen är tillgängliga och väl genomtänkta för att utmana och stimulera i relation till de rådande styrdokumenterna. Byggnaden understödjer våra visioner om en tillgänglig och utforskande pedagogisk miljö, där digitala och analoga verktyg sammanfogas och utmanar till lärande. De stora fönsterpartierna förenar ute med inne och bildar en helhet.

Även den yttre miljön är uppdelad i zoner där innergården är en inramad trygghetszon som är omsluten av byggnaden och bildar en knutpunkt mellan inne och ute. Från innergården kan barnen förflytta sig till andra delar av förskolans gård. Gården delas upp i tillgänglig lek närmast byggnad, skog och scen, odling och vattenlek, även här en mångfald för att möjliggöra för barnen att självständigt göra val och utmanas i sin fantasi och kreativitet samtidigt som möjligheter ges till att iscensätta undervisningstillfällen i det lilla sammanhanget såväl som i det lite större.

1.11 Organisation

Förskolan är utformad för att kunna ta emot 144-180 barn, vilket motsvarar ungefär två traditionella förskolor med respektive fyra avdelningar. Det nya konceptet utmanar de traditionella arbetssätten i förskolan, här skapas förutsättningar för ett moderns arbetssätt som ska kunna användas i framtiden. Genom den moderna utformningen och de väl genomtänkte miljöerna skapas förutsättningar för förskolan att bli en självförsörjande enhet, här finns möjlighet till såväl intern som extern fortbildning, lokalernas utformning och tillgänglighet skapar förutsättningar till att använda förskolan som en knutpunkt för alla kommunens förskolor. Här finns även möjlighet att hyra ut delar såsom matsalen till andra aktörer för olika aktiviteter.

Förskolan har en rektor som är ytterst ansvarig och utövar ett nära pedagogiskt ledarskap gentemot pedagogerna som är uppdelade tre större team. Lokalerna är konstruerade för att skapa möten och förutsättningar för att ta tillvara på pedagogernas och barnens kompetenser för att bilda en enhet.

I denna typ av organisation skapas förutsättningar till ett mer övergripande fokus på hela organisationens mål och visioner. Det blir kostnadseffektivt och ger ökade möjligheter till ökat samarbete, en gemensam målbild och ökad tillfredställelse när den individuella kompetensen hos alla medarbetare kan synliggöras och bidra till förskolans utveckling (Larsson & Löwstedt, 2016).

Barnen och pedagogerna är uppdelade i tre team som är förlagda på varsitt våningsplan i den ena av förskolans flyglar samt övre planet på den andra flygeln. Varje team består av fyra grupper. En grupp består i grunden av 6-15 barn beroende på ålder. Denna typ av organisation går helt i linje med vad forskning och Skolverket initierar. Barnen arbetar i mindre grupper största delen av dagen vilket gynnar barnens, vårdnadshavarnas och pedagogernas relationsskapande. Seland (2011) kan utifrån en teoretisk modell visa hur en grupp med nio barn bidrar till 36 eventuella relationer, en grupp med 18 barn bidrar till 152 eventuella relationer. I en barngrupp med 40 barn kan hela 780 relationer komma till för barnen, genom att arbeta i den mindre gruppen största delen av dagen kan vi bibehålla ett lågt antal relationer under dagen och ge möjlighet till ökad kvalitet i de relationer som sker. Hög personaltäthet och mindre barngrupper är i synnerhet gynnsamma faktorer när det gäller de yngsta barnen och för barnen från utsatta grupper enligt en rapport som Skolverket gjort.

De pedagogiska miljöerna är utformade så att varje team har en gemensam groventré och kapphall. Dessa ytor har öppen sikt in till respektive enhet samt en direktkontakt med den gemensamma ateljén som bildar navet i teamet. Ateljén är det rum som startar upp dagen och även den plats som sammanbinder teamet vid dagens slut. Från ateljén anknyter gruppernas ytor åt varsitt håll där respektive två grupper har sin bas.

1.12 Effektivitet och barnets bästa

För att möjliggöra för mindre barngrupper och färre möten med olika pedagoger under hela barnens vistelse på förskolan krävs det att pedagogerna tänker nytt och att litat på sin egen och andras förmågor. Grundtanken är att barnen ska tillbringa största delen av dagen i sina respektive grupper. Vid behov stöttar teamen varandra. Mindre grupper i förskolan bidrar till barns lärande och utveckling. Förskolans organisation, arbetsmiljö och arbetsplatskultur är avgörande för om förskollärarna verkligen delar in barnen i mindre grupper, vilket är hela grundidén med uppförandet av nya förskolor i Tyresö kommun. Att skapa en gemensam målbild som stärker förskolans visioner och uppdrag, där rätt kompetens är på rätt plats lägger grunden för en stark kultur med barnens bästa i fokus (Eidevall).

"Glasväggar – överblick för barn och pedagoger"

Referensgrupp pedagoger

Lokalerna möjliggör för barnen att arbeta delat under god uppsikt av pedagoger då siktlinjerna är öppna och gynnar ett gott samarbete. Rutinsituationer som på- och avklädning, toalettbesök, mat och vila organiseras i grupperna och teamet för att minska antal barn på samma yta och samtidigt effektivisera var pedagogerna befinner sig.

Att effektivisera var och hur lokalerna nyttjas och hur såväl barnen som pedagogerna organiserar sig skapar, förutom mindre sammanhang och närvarande pedagoger, förutsättningar för trygga barn. En effektiv organisation möjliggör även för olika former av pedagogiska möten under olika delar av dagen.

1.13 Personal

Personalutrymmet är förlagt i en av flyglarnas bottenplan. Här finns möjlighet till förvaring av kläder, värdesaker, vila och rast samt möjlighet för reflektion, dokumentation och andra former av möten. En särskild personalentré är förlagd i anslutning till personalutrymmet för all personal på förskolan. Genom att placera alla personalutrymmen på bottenplan och avskilt från barnen skapas förutsättningar för pedagogerna att pausa och mötas för reflektion, samtal och så vidare, utan att bli störda av eller i sin tur störa barnens utbildning som pågår i huset. Kontorsdelarna vetter mot innergården och ger en överblick över vad som sker och en ökad trygghet för de barn som vilar på innergården. De olika rum som finns i personalytan kan nyttjas på olika sätt för såväl vila och paus, enskild planering, pedagogiska möten som för möten med vårdnadshavare.

1.14 Trappor

Då förskolan är utformad med två våningsplan kommer det även att finnas trappor både på förskolans utsida samt inne i förskolan. Trapporna är utformade i ett säkerhetsperspektiv med plan att vila på med jämna mellanrum. Planen bidrar till att ett eventuellt fall förkortas och olyckor av den större graden förhindras. Handledare i vuxen- och barnhöjd installeras på båda sidor av trappan på så vis kan även de yngsta barnen ta sig upp och ner för trapporna. Trapporna ska inte framstå som ett hinder för barnens framkomlighet, de ska möjliggöra för barnen att ta sig mellan våningsplanen på ett säkert och självständigt sätt med stöd av de vuxna.

1.15 Hiss

Då förskolan består av två våningsplan finns även en hiss förlagd i förskolans mitt. Den är främst till för att leverera mat och varor mellan de båda vångsplanen men är även en tillgänglighetsanpassning. Hissen nås lämpligast via personalentrén.

2 Rummens olika förutsättningar och möjligheter

2.1 Groventré

Det första steget in på förskolan, här finns möjlighet förvaring av skor och regnkläder samt torkrum för blöta kläder. Här finns skoknektar för att ge barnen förutsättningar till att vara självständiga samt rullpallar för att underlätta för pedagogerna när de stöttar barnen vid påklädning. Även en toalett finns placerad här för att öka tillgängligheten och minska på genomfart inne i lärmiljöerna. En groventré skapar möjlighet till renare ytor inne, minska risken för grus och sand inne i barnens arbetsmiljö. Golvet är slittåligt, lättstadat och halkfritt för att undvika olyckor.

2.2 Kapprummet

Är utrymmet där barnen förvarar sina ytterkläder men är även det första mötet med verksamheten, här möter barn och vårdnadshavare dokumentation som synliggör barnens utbildning. I kapprummet finns hyllor som stöttar barnens självständighet. De skapar tydlighet och är lättillgängliga även för de yngsta barnen. En påklädningspall finns tillgänglig för att underlätta när barnen behöver stöttning.

Kapprummet ansluter till ateljén, teamets hjärta, här börjar barnen sin dag på förskolan. Lokalerna är öppna och bygger på rena siktlinjer och god överblick och luftighet. Pedagogerna har full uppsikt över de som kommer in i ett första skede utan att behöva möta upp i kapprummet, fokus ligger på de processer som pågår i ateljén.

Kapprummet delas av fyra grupper dvs. ett team. Kapprummet rymmer 60 hyllor, vilket motsvarar maxantalet av barn i teamet. För att möjliggöra och att behålla mindre grupper under hela dagen krävs en organisation som möjliggör för samarbete och delning av barn under hela dagen, så även i kapprummet. Kapprummet skapar förutsättning för pedagogerna att effektivisera påklädningen och möjliggöra för färre barn att vistas i kapprummet samtidigt och ändå ha full verksamhet igång i övriga rum. Barnen som klär på/av sig får stöd av en av teamets pedagoger och slussar därefter vidare. Kapprummet ansluter till två hallar som bidrar till minskad trängsel i kapprummet. (se Hall).

2.3 Hall

Ett rum som binder samman två grupper och kapprummet. Här kan barnen aktiveras med lugna meningsfulla aktiviteter i väntan på påklädning eller utgång. Här finns två trappsteg med inbyggd förvaring för exempelvis böcker eller digitala

utmaningar. Hallen möjliggör för lugna aktiviteter och ska upplevas mysigt och meningsfullt. Den goda sikten mellan rummen ökar även barnens självständighet samtidigt som pedagogen har god överblick. Hallen anknyter även in till gruppernas baser och bildar en lugn plats för barnen att söka sig till när de behöver under dagen.

2.4 Ateljé

Rummet som anknyter till kapprummet, här startar barnens dag. I ett rum som inbjuder till aktiviteter där pedagogen har full överblick över såväl anländande barn i kapprummet som barnen i rummet. Här iscensätts olika aktiviteter som välkomnar barnen och bjuder in till kreativitet och samspel. Rummet erbjuder olika aktiviteter och centrerat finns rummets hjärta med skapande aktivitet. Här kan barn och pedagog mötas runt ett bord i olika estetiska uttryck. Rummet delas av med hyllor och skapar rum i rummet där det finns möjlighet till utforskande, skapande och lek samt digitalt utforskande i enighet med konceptförskolans grundidé om zonindelade miljöer. Ateljén delas av hela teamet och är knutpunkten, här öppnar teamet upp och stänger ner för dagen. Från ateljén kan barnen och pedagogerna dela upp sig i sina grupper. Ateljén är ett rum som förenar teamet på olika sätt under dagen och erbjuder ett kreativt utforskande.

2.5 Basrum

Varje grupp har tillgång till ett basrum samt ett grupprum. Två grupper arbetar tätt ihop och har ett gemensamt skötrum och toaletter och en gemensam

"Känns som fantastiska lokaler"

Referensgrupp pedagoger

hall som förmedlande mellanrum. Basrummet är i enighet med hela konceptförskolan uppdelad i zoner. Här ges barnen utökad möjlighet till skapande och lek, lugna aktiviteter och utforskande på olika nivåer. Rummet är uppbyggt i olika nivåer med bord och stolar i olika höjd för de olika behoven som finns, mattor och hyllor som delar av och skapar rum i rummet.

2.6 Basrum 1

Två basrum ansluter till ateljén, rum som utökar barnens möjlighet till utforskande. Dessa öppnas när barnantalet stiger samt pedagogernas tillströmning tilltar. Från ateljén delas barngrupperna upp till sina respektive grupper. I basrum 1 på respektive sida om ateljén och i ateljén kan barnen vistas även om pedagogen befinner sig i ateljén då det finns visuell kontakt med såväl basrum som entré, vilket skapar en förutsättning till att hålla nere barnantalet redan från förskoledagens start och ett sätt att ge alla barn rätt förutsättningar utifrån sina behov.

2.7 Basrum 2

Det innersta rummet på respektive sida, där en grupp har sin pedagogiska bas. Beroende på antal barn, pedagoger osv slår man succesivt samman grupperna på eftermiddagen för att slutligen befinna sig i ateljén igen när dagens slut närmar sig och antalet pedagoger återigen minskat. Ett basrum tillsammans med ett grupprum utgör basen för en grupp (6-15 barn)

2.8 Skötrum

Två grupper sammanfogas av ett gemensamt skötrum. I likhet med kapprummet möjliggör detta för ett nära samarbete mellan två grupper. En pedagog kan finnas behjälplig vid toalettbesök och rutiner för två grupper. Barnen kan slussas succesivt och pedagogerna kan ha fokus på processer som pågår i respektive bas. Skötrummet är försett med skjutdörrar för att kunna dela av samt skydda barnens integritet.

2.9 Grupprum

Det finns ett grupprum per grupp, likt övriga rum i konceptförskolan återfinns de olika zonerna även i denna miljö. Innehållet i de olika rummen och zonerna kan te sig olika beroende på barnens behov och intressen.

2.10 Vrå

Teamet är försett med två vrår. Vårn likt övriga rum är indelad i zoner som erbjuder aktiviteter med olika intentioner. En lugn zon i form av en läshörna, en zon för lek med en spis och en mindre sittgrupp samt en utforskande zon med utklädning. Vårn är tänkt att vara ett kompletterande rum till hela teamet och som kan nyttjas i olika konstellationer.

2.11 Innergård

Idén med en innergård är bärande, innergården bildar en småskaligt intim utemiljö nästan på gränsen mellan inne och ute. Innergården bildar en övergångszon på väg ut till den stora gården. Här kan man enkelt samla gruppen, äta mellanmål och här skapas möjlighet för barnen att sova med god uppsikt och väderskydd då övervåningens balkong bildar tak över de sovande barnen (se vila). Innergården tillsammans med matsalen (se matsal) utgör förskolans nav kring vilket teamen grupperar sig.

2.12 Matsal

På båda våningsplanen sammanbinds flyglarna av en matsal. Matsalen på bottenplanet tillsammans med innergård utgör navet kring vilket arbetslagen grupperar sig. Matsalen är förskolans största rum. Likt flexibiliteten i vår förskolas övriga rum så är även matsalen en plats med flera funktioner. Här kan man samlas för storsamlingar, möten, fortbildning, sång, dans eller andra

estetiska uttryck. Här finns digitala resurser som möjliggör för projicering såväl vid möten som för att förvandla och förgylla den pedagogiska miljön. I matsalarna finns plats för 42 barn. Matsalen är planerad och uppbyggd för att möta alla barnens olika behov, här finns utrymme för barnen att sitta i lite större grupper men även möjlighet att sitta mer avskilt för de barn som har behov av det. Flexibiliteten och de goda siktlinjerna i byggnaden som helhet skapar goda förutsättningar till att möta barnens behov av enskildhet och lugn och ro under hela dagen.

De tre teamen delar på två matsalar. Matsalarna sammanbinds med teamen genom två entréer, i den ena finns två toaletter lättillgängliga.

Vid behov finns möjlighet för barn att äta i anslutning till matsalen, antingen i anslutande basrum eller via de generösa öppningar som vetter ut mot innergården/balkongen. Matsalen och köket är visuellt sammankopplade vilket möjliggör för barnen att se tillagningsprocessen och kommunicera med kökspersonalen. Matsalen är försedd med ett lågt och ett högt pedagogiskt kök som möjliggör för bakning eller liknande med barnen. För att effektivisera diskhanteringen i förskolan finns matsalens tallrikar, glas och bestick i ställningar som barnen kan hämta när de tar sin mat från den uppdukade buffén. När barnen dukar av nyttjar de samma ställningar för sin disk igen som köket därefter använder i sin diskhantering. I matsalen finns bord och stolar i olika höjd för de olika behov som finns i förskolan.

I matsalen finns även en trappa som förenar de båda våningsplanen.

2.13 Kök och varumottagning

I förskolans ena hörn ligger kök och varumottagningen placerat. På förskolorna serveras frukost, lunch och mellanmål varje dag. Maten som serveras på förskolan tillagas i största möjliga mån från grunden och följer kommunens rådande riktlinjer.

2.14 Entré från angöringssidan

På bottenvåningen bredvid köket är ytterligare en entré (nämnd som personalentré tidigare) belägen. Denna entré ligger i anslutning till angöringsytorna. Här finner du även städ- och tvättrum. Tvättrummet innehåller två tvättpelare, en som nyttjas av köket och en som nyttjas av den pedagogiska verksamheten (se plan)

2.15 Personalutrymmen

Via entrén på angöringssidan ansluter personalutrymmet via ett kapprum för personalen som leder in i personalrummet. Personalrummet möjliggör för paus för personalen, men rummet kan även nyttjas för möten av olika form. I anslutning till personalrummet finns även ett mindre vilorum med möjlighet till

vila i enskildhet, ett rum som även ska nyttjas till möten i de mindre sammanhangen. Precis som förskolan i sin helhet utgör personalens ytor ett flexibelt tänkande. Olika ytor nyttjas olika vid behov.

I anslutning till personalrummet finns två kontor för såväl rektor, administratör som pedagoger. Den pedagogiska personalen behöver arbetsplatser för möjlighet att planera, dokumentera och utvärdera. Från personalutrymmet (kontoren) har man även en överblick över innergården där barnen vilar och besökare anländer, för ökad säkerhet.

2.16 Förråd

Förskolan är försedd med ett mindre förråd per team, dessutom finns ett förråd i anslutning till personalutrymmet för kontorsmaterial. De pedagogiska miljöerna ska vara anpassade och utmanande för barnen och det innebär att material ska finnas tillgängliga i de pedagogiska miljöerna, förråden ska främst användas för extra förbrukningsmaterial. Utöver de inre förråden finns även ett förråd för utomhusmaterial på ena flygelns kortsida.

2.17 Teknikutrymmen

Teknikutrymmen är placerade på plan 1 fränsett fläktrum som förläggs på tak, på plan 3, som en egen volym. Förskolans fläktrum placeras högst upp och centralt för att minimera kanaldragningar. Fläktrummet gestaltas som en egen volym, indragen från byggnadens yttre fasader för att ge ett minimalt intryck sett utifrån. Här finns också en utgång till tak.

2.18 Vagnsförråd

Förskolan förses med vagnsförråd där vårdnadshavarna kan lämna vagnar, vagnar som även kan komma att nyttjas när barnen ska sova ute på gården.

2.19 Gården

Den pedagogiska tanken med zonindelning återfinns såväl inne som ute på förskolan gård. En förskola som tar emot upp till 180 barn behöver skapa förutsättningar för barnen att delas upp även under sin utevistelse. Gården har fått maximal yta då byggnaden uppförs i två våningar. Tyresö kommuns förskolor har generellt stora gårdar och i uppförandet av nya förskolor har det prioriterats att bibehålla de goda förutsättningar till mångsidiga gårdar där barnen kan leka, springa, utmanas motoriskt och hitta sina olika vrår att vara på. De olika zonerna på gården är väl förankrade i våra rådande styrdokument och stöttar det pedagogiska tankarna kring lek och lärande som stärker barnens rätt till en trygg utbildning av hög kvalitet. Tillgänglighet och säkerhet är även det viktiga aspekter som ligger till grund för de olika erbjudanden som gården erbjuder. Alla barn ska på sina villkor kunna utmanas och stimuleras till lek och rörelse.

Innergården som skapas i utrymmet mellan de båda flyglarna är den zon som är närmst huset och är den gård som förenar inne med ute. Från innergården kan barnen ta sig vidare ut på den övriga gården. Här skapas förutsättningar för barnen att låta fantasin flöda i den välbevarade naturen samtidigt som de kan odla och följa växters olika livscyklar eller leta insekter i olika buskage. Gården förses med olika lektytor och samlingsplatser som kan nyttjas till såväl samlingar i små och stora konstellationer som för skapande och dramatiserande.

Innergården blir, i likhet med teamens ateljéer, en plats att utgå ifrån och även återsamlas på när antalet barn och pedagoger tilltar och avtar.

Barnens uterum har samma pedagogiska tanke som den pedagogiska innemiljön. Gården skapar förutsättningar för barnen att vistas på gården i små grupper. Alla zoner är förankrade med varandra och underlättar för pedagogerna i att ha en överblick över gården samtidigt som barnen ges möjlighet till både gemensamt och enskilt undersökande på gården. I planerandet av gården har tomtens natur bibehållits för att kunna ta tillvara på naturens motoriska utmaningar samt de befintliga trädens skuggor och rika djurliv.

De olika zonerna erbjuder olika utmaningar och möten för barn och pedagoger, här kan barnens utforska med sina egna kroppars förmågor i grovmotoriska banor och naturmiljö, de kan leka och utforska i både sand och vatten. Det finns möjlighet till odling i stort och smått, här kan ett hälsofrämjande arbete ske med barnen på många olika sätt. I uppbyggandet av konceptförskolans utemiljö finns en ekologisk känslighet i val av material och bevarande av den befintliga tomten. Vi bygger upp en gård för framtiden helt enkelt.

3 Viktiga pedagogiska ställningstaganden

För att pedagogiken och verksamheten ska fungera på bästa sätt är miljöns utformning och användning oerhört viktig.

- Varje rum ska vara indelat i de tre olika zonerna (utforskande aktivitet, lugn aktivitet samt skapande och lek).
- Materialen ska vara tillgängliga och ge barnen möjlighet att påverka utbildningens utformning.
- De olika rummen ska komplettera och berika varandra i syfte att skapa meningsfulla sammanhang för barnen.
- Lokalernas öppenhet och goda sikt skapar förutsättningar för pedagogen att ha god överblick.
- Förskolans utformning bygger på att hålla nere barnantalet och dela upp pedagogerna medvetet för att minska stress hos såväl barn som pedagoger.

- Varje grupp ska arbeta för sig större delen av dagen för att kunna efterleva Skolverkets rekommendationer om mindre barngrupper.
- Barn som sover på förskolan ska i första hand sova utomhus på innergården och/eller på balkongen. Att förlägga barnens vila utomhus är ett hälsofrämjande ställningstagande.
- I de olika rummen finns dokumentationstavlor och andra anordningar där barnens alster kan synliggöras och ge barn och vuxna möjlighet till reflekterande möten.

4 Hur Tyresös första konceptförskola fick sitt namn – Vattenhjulet

Den första konceptförskolan är placerad i Bollmora, i den centrala delen av Tyresö som ständigt expanderat. Att förskolan fick namnet Vattenhjulet föddes ur kommunens historia. Namnet är också valt för att det för tankarna till rörelse, hållbarhet, skapande och lek. Förskolan är belägen på Akvarievägen, omgiven av vägar namngivna efter olika fiskar. Tyresö kommun är en kommun som har stor tillgång på olika former av vatten, vilket historiskt haft stor inverkan på kommunens utveckling. Tyresös kommunvapen innehåller tre vattenhjul (kvarnhjul), tre vattenhjul som är viktiga ur ett historiskt perspektiv. Det går så långt tillbaka som till någon gång kring 3000-talet f.Kr., då de första människorna anlände till det som nu är Tyresö kommun. Trots detta så uppstod de permanenta bosättningarna något senare, runt 600-talet, och har därefter ständigt ökat. I Tyresö fanns ovanligt god tillgång på vattenkraft, vilket nyttjades och blev en förutsättning för att driva de tidiga industrianläggningarna i kommunen.

Vattenkraften innebar bland annat att Tyresö blev ett av Stockholms viktigaste industriområden under 1500-talet och 1800-talet. Vattenhjulen i kommunvapnet representerar de tre verken vid Nyfors, Uddby och Follbrinksströmmen, där vattenkraften drev de olika kvarnarna. Än idag står ett litet vattenkraftverk i Uddby kvar och levererar elektricitet, det numera enda kvarvarande i sitt slag i Stockholms län.

Under den expansiva fasen från 1950-talet och framåt har Tyresö kommuns befolkning vuxit från cirka 5 000 till det nuvarande cirka 48 000. Befolkningens i Tyresö kommun fortsätter ständigt att expandera. Detta har lett till att nya bostadsområden byggs och efterfrågan om förskoleplatser har ökat. För att möta framtidens behov och efterfrågan valde kommunen att arbeta fram ett flexibelt koncept på en förskolebyggnad och en utemiljö som kan användas även framåt när behovet av förskoleplatser ökar.

5 Lokalprogram

5.1 Kapacitet

- Gruppstorlek 6-14 (max 15) barn.
- Fyra grupper bildar ett team om 48-56 (max 60) barn.
- Tre team ryms per förskola, vilket ger ett totalt antal barn på 144-168 (max 180).
- Tillagningskök är ett krav.

Ytor i m²

5.1.1 Entré

Groventré/vindfång (skor)	10
WC	2
Torkrum	3
Kapprum	30

5.1.2 Ateljé

Gemensam ateljé inkl. våtbänk	31
-------------------------------	----

5.1.3 Två-grupp

Sittnisch/hall med förråd	15
Sittnisch/hall	10
Skötrum inkl. en wc och två barn- wc (två st, en per två grupper)	2x12

5.1.4 Grupp

Basrum 1 (ett per grupp)	4x31
Litet rum (ett per grupp)	3x14
Vrå	1x11

Ett team, totalt 313

Tre team, totalt 939

5.1.5 Matsal/ateljé

Matsal/ateljé, plan 1	111
Matsal/ateljé, plan 2	106
Totalt	217

5.1.6 Tillagningskök

Miljörum/soprum	12
Varumottagning inkl. skrivplats	14
Omklädning inkl. wc och dusch	9
Kök	43
Disk	15
Förråd	5
Grönkyl	3
Kyl	4
Frys	3
Totalt	108

5.1.7 Personal/gemensam

Hiss	3
Vindfång	4
Kapprum	5
Städcentral	4
Tvätt	5
Personal/Pausrum	37
Rwc och dusch	7
Kapprum/skåp	10
Kontor/admin	19
Kontor/dokumentation	15
Kopiering/förvaring	8
Samtalsrum/vilrum	11
Förråd	4
Totalt	132

5.1.8 Ute

Uteateljé, ev.	13
Ute-rwc	5

Uteförråd, ev.	9
Totalt programytor	1423

Tillkommer ytor för:

Teknik ca	180
-----------	-----

5.1.9 Ytor i föreslagen byggnad

(m2 bruttoarea, exkl. teknik)

Plan 1	773,1
Plan 2	824,2
Totalt	1597,3

14 barn/grupp ger 9,5 m2/barn, 15 barn/grupp ger 8,9 m2/barn

5.1.10 Yta

(m2 bruttoarea, inkl teknik)

Plan 1	912,6
Plan 2	912,7
Plan 3 (Fläktrum)	178,1
Totalt	2003,4

6 Underlag till det pedagogiska funktionsprogrammet

- Programhandling, Tyresö konceptförskola 20171222
- Programhandling, Tyresö konceptförskola 20180313
- Inredningsprogram Tyresö konceptförskola
- Konceptförskola Tyresö, ett generellt lokalprogram för nya förskolor
- Zoner i förskolan
- Anteckningar från referensgruppsmöten

7 Referenser

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/likvardighet-i-utbildning-kan-matas-med-stod-av-indikatorer>

<https://www.umea.se/umeakommun/byggaboomiljo/stadsplaneringochbyggnade/projekt/forskolorochskolor/funktionsprogramforforskolan.45df2398c11695225c37800033338.html>

<https://www.forskning.se/2020/03/02/arbetsmiljon-avgor-om-barnen-delas-in-i-mindre-grupper-pa-forskolan/>

<https://www.skilkommentus.se/globalassets/inkopscentral/upphandling/forskoolebyggnader-2018/funktionsprogram-rev3-2019-11-28-version-lagre-upplosning.pdf>

<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1893256>

https://sv.wikipedia.org/wiki/Uddby_kvarn

<https://www.boityreso.se/tyresos-historia-wiki/>

<https://stockholmslansmuseum.se/uddby-kvarn-tyreso/>

<https://www.youtube.com/watch?v=dMpeXPrVyI0> (En serie kortare föreläsningar med Christian Eidevall)

Larsson Pär & Löwstedt Jan. Strategier och förändringsmyter - Ett organiseringsperspektiv på skolutveckling och lärares arbete. 2016. Studentlitteratur.

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Seland, M. (2011). Livet i den flexibla barnehagen: muligheter og utfordringer i en barnehage i endring. Oslo: Universitetsforl.

Skolverket. (2018). Läroplan för förskolan: Lpfö 18. Stockholm: Skolverket.

Linder, Linda (red.) (2016). Pedagogisk miljö i tanke och handling. Stockholm: Lärarförlaget.

Referensgrupp pedagoger